

ज्योतिर्मय

Online Journal of Literature....

साहित्याचे विद्यापीठ

❑ पुणे ❑ वर्ष १ ले ❑ अंक २१४ वा ❑ रविवार दि.१२ ऑक्टोबर २०२५ ❑ पाने ४❑ मूल्य : निशुल्क (खासगी वितरणासाठी)

विशेष लेख...

मचाडो यांना नोबेल शांतता पुरस्कार

– प्रा डॉ सुधीर अग्रवाल

ज्योतिर्मय 📖 **साहित्य**

अमेरिकेचे राष्ट्राध्यक्ष डोनाल्ड ट्रम्प यांना सर्वात मोठा धक्का बसला आहे. नॉर्वेची राजधानी ओस्लो येथे शांततेच्या नोबेल पुरस्काराची घोषणा करण्यात आली. मारिया कोरिना मचाडो यांना शांततेचा नोबेल पुरस्कार जाहीर झाला आहे.
मी भारत–पाकिस्तान युद्धासह सात युद्धे थांबवली आहेत, त्यामुळे हा पुरस्कार मला मिळावा असं ट्रम्प यांनी म्हटलं होतं. मात्र त्यांना हा पुरस्कार मिळालेला नाही.

अमेरिकेचे राष्ट्राध्यक्ष डोनाल्ड ट्रम्प यांनी नोबेल पुरस्कार मिळावा म्हणून आटोकाट प्रयत्न केले.आपली दावेदारी प्रस्तुत केली मात्र नोबेल समितीने व्हेनेझुएलाच्या विरोधी पक्षनेत्या मारिया कोरिना मचाडो यांची या पुरस्कारासाठी निवड केली आहे.

अमेरिकेचे राष्ट्राध्यक्ष डोनाल्ड ट्रम्प यांना सर्वात मोठा धक्का बसला आहे. नॉर्वेची राजधानी ओस्लो येथे शांततेच्या नोबेल पुरस्काराची घोषणा करण्यात आली. मारिया कोरिना मचाडो यांना शांततेचा नोबेल पुरस्कार जाहीर झाला आहे. शांततेच्या नोबेल पुरस्कारासाठी ३३८ उमेदवार रिंगणात होते. यात ट्रम्प यांचे नाव सर्वाधिक चर्चेत होते. त्यांनी स्वतः नोबेल पुरस्कारावर दावाही केला होता. मी भारत–पाकिस्तान युद्धासह सात युद्धे थांबवली आहेत, त्यामुळे हा पुरस्कार मला मिळावा असं त्यांनी म्हटलं होतं. मात्र आता व्हेनेझुएलाच्या मारिया कोरिना मचाडो यांना शांततेचा नोबेल पुरस्कार देण्यात आला आहे.

ट्रम्प यांनी नोबेल पुरस्कार समितीवर ताशेरे ओढले.ट्रम्प समर्थकांचे म्हणणे आहे की मध्य पूर्व आणि आशियातील त्यांच्या शांतता प्रयत्नांना आंतरराष्ट्रीय स्तरावर दुर्लक्षित केले गेले आहे.

ट्रम्प यांना नोबेल का मिळाले नाही ?

डोनाल्ड ट्रम्प यांनी त्यांच्या पहिल्या आणि दुसऱ्या कार्यकाळात सातत्याने असे म्हटले आहे की त्यांना नोबेल पुरस्कार मिळायला हवा. खरं तर, २०२५ च्या नोबेल शांतता पुरस्कारासाठी नामांकनांची अंतिम तारीख ३१ जानेवारी २०२५ होती. या तारखेनंतर मिळालेल्या नामांकनांचा विचार केला गेला नाही. ट्रम्प यांनी २० जानेवारी २०२५ रोजी त्यांच्या दुसऱ्या कार्यकाळासाठी पदभार स्वीकारला. याचा अर्थ असा की नोबेल पुरस्कारासाठी नामांकन त्यांच्या पुनर्निवडीच्या अवघ्या ११ दिवसांनी बंद झाले. नोबेल पुरस्कार मिळविण्यासाठी ट्रम्प यांच्याकडे इतक्या कमी कालावधीत फारसे काही करायचे नव्हते. डोनाल्ड ट्रम्प यांना शांततेचा नोबेल पुरस्कार पुरस्कार मिळावा यासाठी आठ देशांनी पाठिंबा दिला होता. यामध्ये पाकिस्तान आणि इस्रायल व्यतिरिक्त अमेरिका, आर्मेनिया, अझरबैजान, माल्टा आणि कंबोडिया या देशांचा समावेश आहे. मात्र यात मारिया कोरिना मचाडो यांनी बाजी मारली आहे.

व्हेनेझुएलाचे विरोधी पक्षनेते मचाडो यांना २०२५ चा नोबेल शांतता पुरस्कार जाहीर झाला आहे. अनेक देश हुकूमशाहीत बुडत असताना लोकशाहीला चालना दिल्याबद्दल मचाडो यांना सन्मानित करण्यात येत आहे.या पुरस्कारांतर्गत मचाडो यांना १.२ दशलक्ष डॉलर्स मिळतील. नोबेल समितीने म्हटले आहे की मचाडो यांनी व्हेनेझुएलामध्ये लोकशाही अधिकाराना प्रोत्साहन दिले आणि हुकूमशाहीतून लोकशाहीकडे शांततापूर्ण संक्रमण साध्य केले.

गेल्या २० वर्षांपासून, मारिया व्हेनेझुएलामध्ये लोकशाही हक्कांना प्रोत्साहन देण्यासाठी आणि हुकूमशाहीतून लोकशाहीकडे शांततापूर्ण संक्रमण साध्य करण्यासाठी लढत आहेत.शांतता पुरस्काराची घोषणा करताना नोबेल समितीने म्हटले आहे की, जगातील अनेक भागांमध्ये हुकूमशाही वाढली आहे आणि लोकशाही कमकुवत झाली आहे, अशा वेळी मारिया मचाडो सारख्या लोकांचे धाडस आशेचा किरण आहे.

मचाडो यांना नोबेल पुरस्कार हुकूमशाही राजवटीविरुद्ध शांततापूर्ण लोकशाही संघर्ष आणि मानवी हक्कांच्या रक्षणातील त्यांच्या भूमिकेसाठी देण्यात आला. समितीने म्हटले आहे की, माचाडो यांनी वैयक्तिक धोका पत्करून व्हेनेझुएलातील लोकशाही संस्थांना बळकटी देण्यासाठी काम केले आणि जगाला दाखवून दिले की हिंसाचाराने नव्हे तर दृढनिश्चयाने बदल साध्य करता येतो.

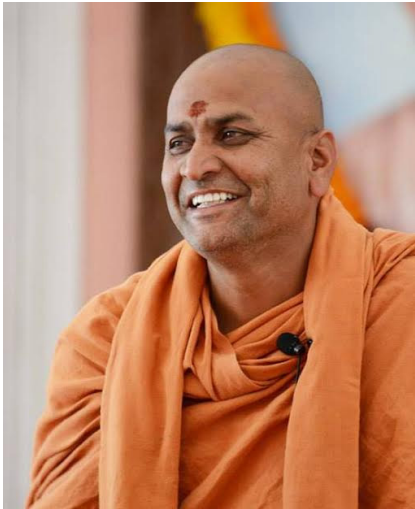
कोण आहेत मारिया कोरिना मचाडो ?

मारिया कोरिना मचाडो यांचा जन्म ७ ऑक्टोबर १९६७ रोजी व्हेनेझुएलाची राजधानी कराक्स येथे झाला. त्यांना आंद्रेस बेलो कॅथोलिक विद्यापीठातून इंजिनिअरिंगचे शिक्षण घेतले आणि इन्स्टिट्यूटो डी एस्टुडिओस सुपीरियर्स डी अ‍ॅडमिनिस्ट्रेसिओनमधून वित्त विषयात पदवी प्राप्त केली. त्या व्हॅंटे व्हेनेझुएला पक्षाच्या राष्ट्रीय समन्वयक आहेत. २०१८ मध्ये बीबीसीच्या १०० सर्वात प्रभावशाली महिलांमध्ये आणि २०२५ मध्ये टाइम मासिकाच्या १०० सर्वात प्रभावशाली व्यक्तींमध्ये त्यांचा समावेश होता. निकोलस मादुरो सरकारने तिला देश सोडण्यास बंदी घातली होती. आता त्यांना लोकशाही हक्कांसाठीच्या त्यांच्या प्रयत्नांसाठी नोबेल पुरस्काराने गौरविण्यात आले आहे.

ज्योतिर्मय 📖 **साहित्य**

सांगली – ‘‘प्रत्येक प्रांतात बहुसंख्य असणाऱ्या समाजातील जातीच्या अस्मिता जाग्या करून त्यांना हिंदू धर्मापासून तोडण्याचे षडयंत्र ओळखा‘‘ असे आवाहन श्री क्षेत्र कणेरी मठाचे प.पू. काडसिद्धेश्वर स्वामीजी यांनी केले. भारतीय विचार साधनाच्या हिंदुत्व–हिंदुराष्ट्र विकासपथ आणि हिंदुत्व–सामाजिक समरसता ; जैन, बौद्ध, शीख धर्मांचे सार, मातृशक्ती या पुस्तकांचे प्रकाशन त्यांच्या हस्ते झाले. अध्यक्षस्थानी लिंगायत बोर्डिंगचे अध्यक्ष सुशील हडदरे होते. सर्वसमावेशक, सहिष्णू हिंदू

जीवनपद्धतीच्या आधारे आपल्या पूर्वजांनी विविध क्षेत्रात अलौकिक कार्य केले. अध्यात्मात रुजलेली लोकशाही सामाजिक लोकशाही बळकट करण्यास सक्षम झाली. सर्व मार्गांचा समान स्वीकार करणारी परंपरा केवळ हिंदू तत्त्वज्ञानात आहे. मात्र परकीय आक्रमणाच्या काळात आपली जीवनपद्धती उद्ध्वस्त करण्याचे काम सुरू झाले. वर्णांत जाती नव्हत्या तर जातीत वर्ण होते. समरस जीवनाची परंपरा हजारो वर्षे आपण जोपासत आलो आणि त्यात निर्माण होत गेलेले दोष दूर करण्याचे काम वेळोवेळी

संतांनी केले. त्या त्या वेळी वेगवेगळे

शांताबाई शेळके एक विलक्षण प्रतिभावंत कवयित्री

ज्योतिर्मय 📖 **साहित्य**

स्व. ज्येष्ठ व श्रेष्ठ कवयित्री, लेखिका

शांताबाई जनार्दन शेळके यांचा जन्म १२ ऑक्टोबर १९२२ रोजी पुणे जिल्ह्यातील इंदापूर येथे झाला. जात्यावरच्या ओव्या, भजन, कीर्तन अश्या जादुई आणि भक्तिमय वातावरणात त्यांचं बालपण गेलं. प्रतिभेचे संपन्न आणि समृध्द देणं शांताबाई शेळके यांना लाभले. शांताबाई शेळके हे नाव साहित्य, पत्रकारिता, राजकारण, चित्रपट, शिक्षण आदी क्षेत्रांत अतिशय नावाजल्या गेले. त्यांनी काही चरित्र लेखन ही केले .

रविकिरण मंडळातील कवींच्या कवितेतील काळात शांताबाईंचे लेखन सुरू झाले. एम ए केल्यानंतर शांताबाईंनी मुंबईची वाट धरली आणि अतिशय कल्पकतेने आपल्या लिखाणाचा प्रसार आणि प्रभाव वाढविला. त्या काळात आजच्या सारख्या सोशल मिडियाचा वापर नव्हता. त्यामुळे हा प्रवास सोपा असा मुळीच नव्हता.पण वृत्तपत्र, मासिके, सिनेमा आदी मार्ग मोकळे होते.

खुप सहज आणि सोपे लिहिणे यात त्यांचा हातखंडा होता. जीवन

जगण्यातील सहजता अगदी सहज शब्दात व्यक्त करण्याची त्यांची खासियत होती. मुंबई येथे नवयुग साप्ताहिकात काम करताना स्तंभलेखन, इंग्रजी लेखनाचे मराठी अनुवाद, सभा, भाषणे यांचे मजकूर त्या लिहू लागल्या.

पुढे नवयुग मधील नौकरी सोडून हंसच्या इंग्रजी चित्रपटाच्या कथांचा मराठी अनुवाद

हा प्रस्ताव स्वीकारून दीर्घ काळ हे काम केले. तसेच त्यांनी नागपूर येथील हिस्टोप महाविद्यालय, मुंबई येथील रुईया कॉलेज व महर्षी दयानंद महाविद्यालय येथे मराठीच्या अध्यापिका म्हणून काम पाहीले.

त्यांच्या काही सतत गुणगुणाव्या, ऐकाव्या

अश्या काही कविता म्हणजे

- जलथेंबांनी कशी चमकते सृष्टी ही साजरी कधी हसऱ्या कधी लाजऱ्या आल्या श्रावणसरी
- असेन मी नसेन मी तरी असेल गीत हे फुलाफुलात येथल्या उदया हसेल गीत हे.
- इतके उत्कट होऊन आता भागत नाही अशा वयात कुणी असे वागत नाही तसा दिवस समंजस ओठ मिटून घडू जूनी स्वप्ने उबवित रात्र जागत नाही.
- दान या कवितेत त्या लिहतात किती युगाच्या नंतर आज

निवळेलेली भोवती हवा

स्वच्छ धुतल्या काचेआडून लखलखीत लागला दिवा.

अश्या अगणित कविता आहेत

शांताबाईंनी एकाहून एक सुंदर अश्या असंख्य कविता लिहिल्या त्यांच्या जन्म दिनानिमित्त आज मी त्या साऱ्या आठवल्या

पुढे चित्रपटासाठी गाणे कशी हवीत ? कशी

लिहावीत? याचा पाठ श्री भालजी पेंढारकरानी त्यांना दिला.

आणि मग त्यांनी सुंदर कोळी गीते लिहिली. पंडित हृदयनाथ मंगेशकर यांच्या सोबत त्यांची लेखणी विशेष सजली, गाजली.

- वादळ वार सुटलं ग
- मी डोलकर, मी डोलकर ही कोळी गीते आजही तितिकीच लोकप्रिय आहेत. तसेच
- ग.जानना श्री गणराया
- मागे उभा मंगेश
- जय शारदे वागेश्वरी ही भक्तिगीते रसिकांच्या मनावर कायम साठी कोरली गेली

आणखी

- तोच चंद्रमा नभात
- मनाच्या धुंदीत लहरीत येणा
- ही चाल तुरतुरु

उडती केस भुरभरू

४ शोधू मी कुठे कशी

५ सुर आम्ही सरदार

अश्या आदी गाण्यांनी धमाल उडवून दिली.

रेशमाच्या रेघांनी हे गाणं आजही एकावे

असेच आहे. एक प्रसंग एकदा वाचण्यात आला होता तो

काटा स्ते कुणाला’ गाण्याच्या निर्मितीच्या वेळचा हा किस्सा आहे.

पंडित जितेंद्र अभिषेकींना पाहिजे तसं

गाणं तयार होत नव्हतं.

शांताबाई थोड्या वैतागल्या, त्यांनी अभिषेकींना विचारलं की त्यांना नक्की काय हवं आहे, ? तेव्हा .

आप काटों की बात करते है हमने फुलोंसे जख्म खाये है, आप गैरोंकी बात करते है, हमने अपनोसें भी जख्म खाये है

असा एक शेर त्यांनी ऐकवला, आणि शांताबाईंच्या लेखणीतून शब्द प्रगटले,

काटा स्ते कुणाला आक्रंदतात कोणी

मज फुलही रुताये हा दैवयोग आहे. वाह

काय ही विलक्षण प्रतिभा.

एकदा हृदयनाथ मंगेशकर आणि शांताबाईंनी काही कोळीगीतं करायची ठरवली. त्यानुसार त्या कोळी भागाचा दौरा करून आले.

त्यानंतर एक महिना शांताबाईंचा

काही पत्ता नाही. एक महिन्यानंतर जेव्हा

शांताबाई हृदयनाथांना भेटायला गेल्या तेव्हा ते थोडे चिडले.

शांताबाई हृदयनाथांच्या मांडीवर डोकं ठेवून रडायला लागल्या आणि सांगितलं की त्यांना नागिण झाली होती. त्यामुळे त्यांना उशीर

झाला.

बरं त्याही अवस्थेत गाणी कोणती लिहावीत तर, ‘वलहव रे नाखवा हो’

त्यात कोळी बांधवांसाठी त्यांनी ‘दर्याचा राजा’ हा सुंदर शब्द वापरला आहेत.

‘हात नका लावू माझ्या साडीला’ हे

गाणं शांताबाईंनीच लिहिलं आहे.

हे गाणं मंगेशकरांच्या घरात रचलं. पदराची जी किनार असते, त्यासाठी शब्द सुचत नव्हता. तेव्हाच कुणीतरी घरात खायला शेव आणली.

तेव्हा तुम्ही माझ्या पदराचा शेव का हो ओढीला? हात नका लावू माझ्या साडीला’ या ओळी प्रकटल्या. (**क्रमशः**)

द्वारा एस्.व्ही.एस्. कला प्रतिष्ठान
डॉ. गजानन शेपाळ : 98691 30238

जात्यावरच्या ओव्या.....

सांगू कुणाकुणा ? जन्माची कथा सीता लेक धरणीची बोले माहेराला जाता ||२९९||

सोडून लेकरं सीता धरणीत गेली आशीलाच्यासाठी नाही नजरी पडली ||३००||

©® सौ. मनोरमा बोरडे छत्रपती संभाजी नगर मो. 70207 33758

श्री ब्रह्मचैतन्य गोंदवलेकर महाराज

ज्योतिर्मय **साहित्य**

जोंवर धरिली जगाची आस । तोंवर परमात्मा दूर खास ॥ परमात्म्याची प्राप्ति । न होई राखता विषयासक्ति ॥ जग विषयाकार राहिले । तेथे प्रेम केले तरी घातासी आले ॥ विषयी एकजीव झालो जाण । सुटता न सुटे आपण जाण ॥ मान, अपमान, जगाचे सुख-दुःख । हे स्वार्थाचेच मूळ आहे जाण ॥ अभिमानात

जेथे भगवंताचें नामस्मरण । तेथे सर्व संतांचें ठाण ॥

परमात्म्याचे विस्मरण । हें जीवपणाचें मुख्य लक्षण ॥ सुख-दुःख, विपत्ति-आपत्ति, । ही माया प्रपंचाची ओहोटी भरती ॥ आत्मनिश्चय बाणल्यावांचून । माया न हटे न सुटे जाण ॥ आता करी शूर मन । मायेसी हटवावे आपण ॥ जैसैं जैसैं बाहेर दिसलें। त्याचें बीज आपणाशीच उरलें ॥ एकच वस्तूची ओळखण जाण । पूर्ण होते समाधान ॥ ज्याच्यांत मानावें मी सुख । त्याच्यातच उद्भवतें दुःख ॥ नराचा होय नारायण । जर न चुकला मार्ग जाण ॥ जेथे ठेवावी आस । त्याचे बनावें लागतें दास ॥ देह तो पंचभूतांचा । त्याचा भरवसा न मानावा फारसा ॥ मी तुम्हांस सांगतों हित । दृश्यांत न ठेवावें चित्त ॥ दृश्य वस्तु नाशिवंत असते । भगवत्कृपेने समाधान येतें ॥

परिस्थिति नसे बंधनास कारण । असे आपलेच मनाची ठेवण ॥ देवास पाहावें ज्या रीतीनें। तसाच तो आपणास दिसतो जाण ॥ विषयाचा नाही झाला जोंवर त्याग । तोंवर रामसेवा नाही घडत सांग ॥ आपलें आत्यंतिक हित । हेंच खरा स्वार्थ

आरोग्य संजीवनी

शरीराचे शुद्धीकरण

ज्योतिर्मय **साहित्य**

संपूर्ण शरीराचे शुद्धीकरण किमान सहा महिन्यातून एकदा करणे गरजेचे आहे. कारण...

आज प्रदूषित अन्न, हवा, पाणी या माध्यमातून अनेक विषारी द्रव्ये शरीरात जातच आहेत, ते आपण बहुतेक वेळा टाळू शकत नाही. तसेच आपल्या सवयीतील, आहारातील, दिनचर्येतील चुकांमुळे विषारी द्रव्ये शरीरात तयारही होत आहेत. ही विषारी द्रव्ये आपल्या विविध आरोग्यविषयक समस्यांसाठी कारणीभूत ठरतात. म्हणूनच किमान सहा महिन्यातून एकदा संपूर्ण शरीराचे शुद्धीकरण करून ही विषारी द्रव्ये बाहेर काढणे गरजेचेच आहे, त्यामुळे आपण दिर्घकाळ निरोगी राहू शकू.

ज्याप्रमाणे आपल्या गाड्यांचे इंजिन चांगले राहावे, गाड्यांनी चांगली साथ द्यावी, भविष्यात मोठा खर्च काढू नये, अचानक धोका देऊ नये म्हणून ठराविक किलोमीटर झाल्यावर किंवा ठराविक कालावधी झाल्यावर आपण त्यांची सर्व्हिसिंग करतो त्याप्रमाणे आपले शरीररूपी इंजिन चांगले राहावे, आपल्या शरीराने चांगली साथ द्यावी, भविष्यात दवाखान्यासाठी मोठा खर्च करावा लागू नये, आपल्या शरीराने अचानक धोका देऊ नये म्हणून गाड्यांप्रमाणेच आपल्या

शरीराचेही सर्व्हिसिंग म्हणजेच संपूर्ण शरीर शुद्धीकरण करणे आवश्यक आहे.

- शिवाय आपण रोजच्या रोज घरात झाडलोट करत असतो, त्याला आपण डेली क्लिनिंग म्हणू. पण तरीही सणामुदीच्या तोंडावर आपण घरातील सर्वच भांडी काढून स्वच्छ घासतो, सर्व अंथरण-पांघरूण स्वच्छ धुतो, घर अगदी कानाकोपऱ्यापासून स्वच्छ करतो, त्याला आपण म्हणू. त्याचप्रमाणे किमान सहा महिन्यातून एकदा आपले संपूर्ण शरीर आतून पूर्ण स्वच्छ करण्याला आपण संपूर्ण शरीर शुद्धीकरण (बॉडी डेटोक्सिफिकेशन) म्हणजेच आपल्या शरीराचे डीप क्लिनिंग म्हणू शकतो.

पचन संस्थेचे शुद्धीकरण गरजेचे आहे.

संकलन - डॉ. प्रमोद ढेरें (निसर्ग उपचार तज्ञ) पिंपरी-चिंचवड, पुणे. आरोग्यविषयक व्याख्याते व लेखक संपर्क - ९२ ७१ ६६९ ६६९

कारण..

आपण जे बेकरीचे आणि मैद्याचे पदार्थ खातो ते अन्ननलिकेला आतून चिटकतात, लहान आतड्याला आतून चिटकतात, तसेच अन्य विषारी द्रव्ये ही

चिटकतात आणि चिटकून चिटकून तिथे त्यांचा एक थर तयार होतो व वरचेवर चिटकत राहून तो थर वाढत जातो.

हा तर जर वेळोवेळी काढण्यात आला नाही तर....

१) लहान आतड्याला आतून हा थर चिटकल्यामुळे लहान आतड्यातून जे आहार रसाचे रक्तात शोषण होते ते व्यवस्थित होत नाही. त्यामुळे आपण जे खातो त्यातून जेवढे पोषक तत्व मिळायला पाहिजेत तेवढे मिळत नाहीत. त्यामुळे खाऊन-पिऊन कुपोषित असल्यासारखा प्रकार घडतो, त्यालाच आपण अंगी लागत नाही असेही म्हणतो आणि त्यामुळे अशक्तपणा जाणवतो तसेच प्रतिकार शक्तीही कमी होऊन वारंवार आजारी पडण्याचे प्रकार सुरू होतात.

२) जर फिल्टर चे पाणी पाच-सहा महिने बाजूला ठेवले तर त्यातमुद्दा किडे होतात. मग हा जो अन्ननलिकेला आतून, लहान आतड्याला आतून जो थर चिटकलेला आहे, त्यातमुद्दा लहान-लहान जंतू तयार होतात आणि हेच जंतू पुढे रोगजंतूंचे रूप धारण करतात आणि आपल्याला वेगवेगळ्या रोगांना, आजारांना बळी पडतात म्हणून पोटातून बऱ्याचशा आजारांचे मूळ आहे असं म्हणतात.

(क्रमशः)

विश्वास देशपांडे
चाळीसगाव
मो. ९४०३७४९३९२

उगवतीचे रंग

व्यक्तीने ज्याप्रमाणे सल्ला द्यावा किंवा मार्गदर्शन करावे, तशा प्रकारचं हे मार्गदर्शन आहे. शिक्षणक्षेत्र हे मोदींच्या आवडीचं क्षेत्र आहे. लिहिणं, वाचणं आणि लोकांशी संवाद साधणं या त्यांच्या आवडीच्या गोष्टी आहेत. ज्यांना सर्वाधिक फांतो केले जाते अशा जगातील नेत्यांमध्ये ते प्रमुख आहेत. सोशल मीडिया आणि नरेंद्र मोदी ऍपच्या माध्यमातून ते लोकांशी जोडलेले आहेत.

या पुस्तकातील आपल्या मनोगतात लेखक या नात्याने पंतप्रधान म्हणतात, २०१८ या वर्षापासून परीक्षा पे चर्चा हा कार्यक्रम सुरू झाला आणि तेव्हापासून दरवर्षी तो आयोजित होत आहे. एक्झाम वॉरियर्स या पुस्तकाचा अकरा भाषांमध्ये अनुवाद झाला आहे. या पुस्तकातील एखाद्या मंत्राचा मला खूप उपयोग झाला असे जेव्हा एखादा तरुण मित्र मला सांगतो, तेव्हा मला अतिशय आनंद होतो.

॥ संत महात्म्य ॥

लेखक - मधुकर बोरीकर

9403061886

श्री ज्ञानेश्वरी निर्मितीचे प्रयोजन कोणते ?

ज्योतिर्मय **साहित्य**

असे सद्बुद्धी असलेले सिद्ध पुरुष अनेको अनेक निर्माण व्हावेत. त्यांच्या प्रभावातून दृष्टांचा दुष्टपणा कमी व्हावा सर्व भूतमात्रात परस्परात स्नेह निर्माण व्हावा. ही मंगल कामना आणि तशी आग्रही मागणी भगवान श्री ज्ञानेश्वर महाराज यांनी आपली अनंत जन्माची तपसाधनेचे तेज पणाला लावून हे पसायदान मागून घेतलेले आहे. असे सुबुद्धी असलेले म्हणजेच बुद्धी योगी सिद्धपुरुष निर्माण होण्यासाठी त्यांना सिद्ध करून घेणारे, समर्थ सद्गुरू तितक्याच मोठ्या प्रमाणावर लागणार आहेत, म्हणून भगवंताला त्यांनी अशा सिद्ध पुरुषांचे जथेच्या जथे लोककल्याणासाठी आणि बुद्धी योगी सिद्ध पुरुष घडविण्यासाठी जनसामान्यात पाठवावेत ही आग्रहाची विनंती केली आहे. आणि तसा आदेश या महारावांनी म्हणजेच ज्ञानेश्वर महाराजांनी इतर सिद्धांना दिला आहे. असे सिद्ध पुरुष निर्माण झाल्यानंतर त्यांच्या प्रभावाने राग द्वेष मोह अभिनिवेश हे क्लेश क्षिण होतील. आणि समाज सत्वगुण प्रधान व्हायला मदत होईल. म्हणजेच पर्यायाने या समाजाचे अधःपतनापासून रक्षण होईल.

आता आपणास कळाले असेल की ज्ञानेश्वर महाराज यांनी ही ज्ञानेश्वरी या जगताचे अध्यक्षपतनापासून कसे रक्षण करील याचा वस्तू पाठ या ग्रंथातून दिला आहे.यात अनेक दिव्य प्रयोग दिले आहेत. साधकांनी ते प्रयोग स्वतःची पात्रता वाढवून आणि श्री गुरुच्या कृपेने मिळवायचे असतात. आणि पूर्णत्वास न्यायचे असतात.

अशा रीतीने ज्ञानेश्वरी हा ग्रंथ निश्चितच या कलि युगाला अधःपतनापासून वाचविणारा महान ठेवा आहे. यात किंचितही शंका नाही.

सिद्ध पुरुषांचे सामर्थ्य कसे असते हे जाणण्यासाठी नुकतेच आळंदी येथे केलेला एक प्रयोग लक्षात घेण्यासारखा आहे.

काही लोकांना असे अनुभववास आले की ज्ञानेश्वर माऊलीची समाधी असणाऱ्या आळंदीच्या परिसरात कितीही लोक येवोत त्यांच्यात सद्भाव, भक्ती जागृत होते. विकारांना थोडासा लगाम लागतो. हे याच क्षेत्रात आल्यावर कसे काय घडते ?हा प्रश्न पडला. काही लोकांनी वैज्ञानिक प्रयोग करून पहावे म्हणून अल्फा रेज चा संदेश टिपणारे उपकरण आणले आणि त्यांच्या हे लक्षात आले की, माऊली च्या समाधी स्थानापासून दहा किलोमीटर वर हवेत आणि २२ किलोमीटर रुंद परिसरात सर्वत्र अल्फा रे चा प्रभाव दिसून आला.

समाधी अवस्थेत जेव्हा योगी असतो ,तेव्हा ही दिव्य किरणे त्याच्या मस्तकातून बाहेर प्रस्फुटीत होत असतात,

आणि त्यांच्या संपर्कात जो कोणी येईल, त्याचा रजो गुण आणि तमोगुण कमी होऊन, सत्वगुण प्रभावशाली होऊ लागतो. माऊली समाधीस्थ होऊन आज साडेसातशे वर्षे झाली. आजही इतक्या प्रचंड प्रमाणात अल्फा रे चा वर्षाव समाधी स्थानातून बाहेर पडतो आहे. तर ज्यावेळेस माऊली प्रत्यक्ष देहानीशी हजर होते, त्यावेळेस त्यांचा प्रभाव किती दूरपर्यंत जात असेल ?ज्ञानेश्वरीत दिलेले दिव्य प्रयोग हे गुरुच्या मुखातून त्यांच्या आज्ञेने प्रत्येकाने कसोशीने करावेत व स्वतः विकसित होण्या सोबतच अवती भवतीचा संपूर्ण परिसर सत्व गुण प्रधान करून या देशाला सुजलाम सुफलाम करण्याकडे वळावे ही इच्छा व्यक्त करून हा भाग इथेच संपवितो.

दासबोध स्तवन

उज्ज्वल धर्माधिकारी,
पुणे, मो. ७५८८२ ३५६४६

साधकनिरूपण

ज्योतिर्मय **साहित्य**

साधका जवळ देशाला तीळमात्र जागा नसते. साधकदेशाला देशोधडीला लावतो. नास्तिक पणाचे सोंग नाहीसं करतो. साधकाच्या जीवनमध्ये देश, नास्तिकपणा, कुतर्क यांना अजिबात स्थान नसते. आत्मज्ञानाने साधकाचा विवेक फारच शक्तिमान बनतो,त्याच्या जोराने साधकाचा स्वस्वरूपाबद्दलचा निश्चय दृढ होतो. वैराग्याच्या सामर्थ्याने साधक आपल्या अवगुणांचा संहार करतो. आत्मानात्मविवेकाची भरमसाठ वाढ होण्यास आत्मज्ञान कारण होते आणि विवेक अत्यंत व्यापक झालाकीं, स्वरूपनिश्चय अत्यंत स्थिर होतो. आसक्ति ही सर्व अवगुणांची खाण आहे. एकदा का माणसाने वैराग्याला जवळ केले की साधक पदाला पोहचण्यासाठी त्याला वेळ लागत नाही.

स्वधर्माच्या आचरणानें साधक अधर्माचे सर्वस्व हिरावून घेतो. अधर्माला अस्तित्व रहात नाही. साधक सत्कर्मांनी दुष्कर्मांना हाकलून लावतो. आणि आपल्यातील सद्गुरूच्या विचारांच्या शिकवणीने अविचारांना बाजूला करतो. सद्विचारांचे सामर्थ्य एवढें आहे कीं अविचारांना तेथे टिकणें अशक्य होते.

साधक तित्स्काराला चिरडून टाकतो., तो कुणालाही तुच्छ लेखत नाही. साधकाच्या अंतःकरणात देशाचा लवलेशही नसतो. साधट खेदाला पायदळी तुडवतो. आत्मानंदाच्या मस्तीमध्ये खेदाची जाणीव उरत नाही. साधक क्रोधावर विजय मिळवतो. आपल्या मनातील क्रोधाचा तो समुळ नायनाट करतो.कपटाला आपल्याच मनामध्ये कुटून त्याचा मागमूस नाहिसा करतो. साधक सर्व पंचमहाभूतांना मित्रपणाने पहातो,सर्वांना आत्मवत् मानतो. जे जे भेटे भूत तथा मानले भगवंत.वाईट लोकांना सन्मानाने वागवतो.

सद्गुरूची सेवा

साधक प्याकडे धावणाऱ्या वृत्तीचा त्याग करतो. आत्मजनांची संगत सोडतो, वृत्तीला आत्मस्वरूपाकडे वळवून अखेर आत्मज्ञान करून घेतो. वृत्तीला आंतमध्ये वळवली की प्रथम अन्नमय कोशातून साधक निवृत्त होतो. नंतर व्रुती अंतर्मुख झाली की तो प्राणमय कोशातून निवृत्त होतो. अखेर साधक तेथून निवृत्त होतो व आनंदमय कोशांत प्रवेश करतो. तीन अवस्थांतून निवृत्त होऊन तो तुरीय अवस्थेमध्ये जातो. या अवस्थेमध्ये त्याचे साधन थांबते व तो आपोआप उन्मनीला पोहोंचतो. या अवस्थेला साधकाचा निवृत्ती मार्ग म्हणतात.

॥ निरूपण ॥

ह.भ.प. चंद्रहास शास्त्री सोनपेठकर

ज्योतिर्मय **साहित्य**

मनोहारिणी त्वं च तन्वी च मेघा तवौदार्यमेतत् प्रसिद्धं हि यत्चम। सदा पालयन्ती स्वभक्तं शिवाङ्गि करोसीति दूर् निराकाररूपम् ॥११७॥

हे शिवांगी, तू मनोहारिणी, सुंदर व सावळी आहेस. तुझे हे औदार्य प्रसिद्धच आहे की, तू आपल्या भक्तांचे नेहमी पालन करतेस. आणि त्यासाठी निराकार रूप दूर करतेस.

विहायैव भक्तिं करोत्येव चिन्तां मतं विस्मृतं तेन शक्तिं तथा त्वाम। कथं साधयेत् सः कदा कुत्र किं वै सुधानिर्झरं ते प्रसादं विनात्र ॥११८॥

जो तुझी भक्ती सोडून चिंता करतो, तो तुला व तुझ्या शक्तीला विसरला आहे, असे माझे मत आहे. तुझ्या अमृतझऱ्याप्रमाणे असलेल्या प्रसादाविना येथे तो कसे, केव्हा, कोठे काय साध्य करू शकेल ?

त्वयापालितोऽहं त्वयावर्धितोऽहं त्वयालालितोऽहं त्वयासंस्कृतोऽहम्। त्वया जीवितोऽहं त्वया रक्षितोऽहं त्वया शिक्षितोऽहं त्वया नन्दितोऽहम् ॥११९॥

मी तुझ्याद्वारे पालित, वर्धित, लालित, संस्कारित, जीवित, रक्षित, शिक्षित व आनंदित आहे.

सुखं त्वं सुखस्यापि मातः प्रदेहि धनं देहि भक्तिं समाधानमेव। सदा ते स्वरूपं विलोक्याम्ब मुग्धो भवामीति भाग्यं महन्मे च मन्ये ॥१२०॥

हे माते, तू सुखाचेही सुख आहेस. मला धन दे. भक्ती दे. समाधान दे. हे अंबे, तुझे स्वरूप पाहून मी सदैव मुग्ध होतो, हे माझे महद् भाग्य मी मानतो.

नेच्छा मम विरामस्य तथापि विरामाम्यहम्। सलीलपूर्णनेत्राभ्यामम्बे नतोऽस्मि रेणुके॥१२१॥

हे माते, रेणुके, माझी विरामाची इच्छा नाही. तरीही अश्रूपूर्ण नेत्रांनी तुला नमस्कार करून थांबतो.

॥ इति श्रीदेवीकृपया चन्द्रहासेन विरचितंश्रीरेणुकाशरणम् ॥

दवाखाना

कुष्ठरोग – भाग ५

ज्योतिर्मय 📖 **साहित्य**
नमस्कार मैत्रांनो!
मागील भागांत आपण जाणून घेतले की कुष्ठरोगाकरिता बहुऔषधोपचार अत्यंत महत्त्वाचा आहे. जागतिक आरोग्य संघटनेच्या शिफारसीनुसार अल्पजिवाणूजन्य कुष्ठरोगासाठी सर्वसाधारणपणे रिफाम्पिसिन २८ दिवसांच्या चक्रामध्ये पहिल्या दिवशी रिफाम्पिसिन ६०० मिलिग्रॅम तसेच सर्व २८ दिवसांकरिता डॉप्सोन १०० मिलिग्रॅम ही दोन प्रतिजैविके देण्यात येतात. हे उपचार बहुसंख्य वेळा ६ महिन्यांकरिता देण्यात येतात. (डॉक्टरांच्या सल्ल्यानुसार अगदी मोजक्या रुग्णांत क्लिनिकल आणि बॅक्टेरियोलॉजिकल पुराव्याच्या आधारे, जास्तीत जास्त नऊ महिने). बहुजिवाणूजन्य कुष्ठरोगासाठी सर्वसाधारणपणे रिफाम्पिसिन २८ दिवसांच्या चक्रामध्ये पहिल्या दिवशी रिफाम्पिसिन ६०० मिलिग्रॅम तसेच सर्व २८ दिवसांकरिता डॉप्सोन १०० मिलिग्रॅम या दोन प्रतिजैविकांसोबत क्लोफॅझिमिन हे प्रतिजैविक १ ल्या दिवशी ३०० मिलिग्रॅम आणि उरलेल्या २७ दिवसांकरिता ५०

मिलिग्रॅम या प्रमाणात देण्यात येते. हे उपचार बहुसंख्य वेळा १२ महिन्यांकरिता देण्यात येतात. (डॉक्टरांच्या सल्ल्यानुसार मोजक्या रुग्णांत क्लिनिकल आणि बॅक्टेरियोलॉजिकल पुराव्याच्या आधारे, जास्तीत जास्त १८ महिने).

डॅप्सोनमुळे त्वचेवर रिअक्शन किंवा रक्तक्षय तसेच रिफाम्पिसिनमुळे लघवी, मल, अश्रू, घाम, थुंकी इत्यादींसारख्या शरीरातील द्रवांचा रंग नारिंगी अथवा लाल होतो. हा रंगबदल निरुपद्रवी रासायनिक प्रक्रियेमुळे होतो. मात्र लघवी किंवा मल यातून रक्त जात आहे असा रोग्याचा गैरसमज होऊ नये म्हणून त्याला हे आधीच नीटपणे समजावून सांगणे आवश्यक आहे. क्लोफॅझिमिन हे प्रतिजैविक मुळात एक प्रकारचे रंगद्रव्यच आहे. त्यामुळे हमखास एक विचित्र रिअक्शन दिसून येते. क्लोफॅझिमिनच्या वापरानंतर कांही दिवसातच त्वचेचा आणि बुबुळांचा रंग नारंगी-गुलाबी-जांभळा होऊ शकतो. यासोबतच हे रंगबदल घाम, अश्रू, थुंकी, मूत्र, मल यामध्येही दिसून येतात. हा रंगबदल पाश्चिमात्य रुग्णांच्या गोऱ्या त्वचेत अधिकच ठळकपणे दिसतो.

क्लोफाझिमिनचे रंगबदल

यामुळे रोगी हे औषध घ्यायला नकार देखील देऊ शकतो. त्याच्यासाठी प्रोटियोनमाइड किंवा ओफ्लोक्ससिनसारखी अन्य प्रतिजैविके देण्यात येतात. भारतीय रुग्णांत त्यांच्या सावळ्या त्वचेमुळे हा बदल तितका उठून दिसत नाही. हे मात्र खरे की क्लोफॅझिमिन हे औषध चांगलेच प्रभावी आहे. त्यामुळे प्रभावित भागांची सूज कमी होते व लेप्रा

रिअक्शनचा प्रादुर्भाव कमी असतो. औषधोपचार सुरू असतांना मायकोबॅक्टेरियम लेप्रेला रोग्याच्या शरीरातून जेव्हा रोगप्रतिकारक प्रतिसाद दिल्या जातो तेव्हा कुष्ठरोग प्रतिक्रिया अर्थात लेप्रा रिअक्शन ही दाहक प्रतिक्रिया दिसून येते. यात कुष्ठरोगाच्या लक्षणांमध्ये अचानक वाढ होते आणि त्वचा, नसा, डोळे किंवा हातपायांवर तीव्र परिणाम

दिसतो. यात त्वचेवर लालसरपणा, सूज आणि नसात वेदना होऊ शकतात. सर्वात महत्त्वाचे म्हणजे यात बहुऔषधोपचार अजिबात थांबवायचे नसतात. अशा वेळी रुग्णाने लगेच डॉक्टरांचा सल्ला घ्यावा. क्वचितच अतितीव्र लक्षणे असलेल्या रोग्याला दवाखान्यात भरती करावे लागते. लेप्रा रिअक्शनकरता क्लोफॅझिमिनचा डोज डॉक्टरांच्या सल्ल्यानुसार वाढवल्या जातो. यामुळे या रिअक्शनची दाहकता नक्कीच कमी होते. याशिवाय प्रेडनिसोन हे बहुगुणी औषध इथे फार उपयोगी ठरते. या प्रसंगी वापरले जाणारे एक औषध म्हणजे थॅलिडोमाइड. या वादग्रस्त औषधाविषयी एका स्वतंत्र भागात चर्चा करीन.

इथे विषयाला अनुसरून दोन परिभाषांविषयी सांगते. औषधाचे ‘साईड इफेक्ट’ म्हणजे त्या औषधाने होणारे वैद्यकीय परिणाम, मात्र ज्यांची रुग्णाला गरज नसते असे.

रिफॅम्पिसिन किंवा क्लोफॅझिमिनचे रंगबदलाचे परिणाम हे साईड इफेक्ट. मात्र डॅप्सोनमुळे त्वचेवर उठणारे विविध प्रकारचे पुरळ मात्र दुष्परिणाम म्हणून गणल्या जातात. सोप्या भाषेत सांगायचे तर आपला एखादा मित्र जरासा तापट असूनही आपण त्याला स्वीकारतो. पण त्याचा हाच स्वभावविशेष मारामारीपर्यंत जाऊन पोचतो तेव्हा तो आपण स्वीकारू शकत नाही. पुढे जाऊन आपण अशा औषधांविषयी जाणून घेणार आहोत, ज्यांचे दुष्परिणाम घातक असूनही तीच औषधे आपल्याला रुग्णांना द्यावी लागतात. कारण त्या परिस्थितीत इतर औषधे उपलब्ध नाहीत. म्हणजेच दवा ही दर्द बन जाती है! कॅन्सरसारख्या दुर्धर आजाराकरता अशी औषधे वापरावी लागतात. यातच आजकाल जीवनाची गुणवत्ता अर्थात ‘क्वालिटी ऑफ लाईफ’ ही संकल्पना फार महत्त्वाची ठरते आहे. अधिक चर्चा पुढील भागात!

लेखिका
डॉक्टर मीना श्रीवास्तव

सोप्या पद्धतीने बनवलेल्या पालकवड्या

ज्योतिर्मय 📖 **साहित्य**
हल्ली बाजारात जवळपास बाराही महिने अगदी हिरवागार पालक असतोच. सर्वाना हिऱ्या पालेभाज्या खाण्याचे फायदेसुद्धा माहिती आहेतच त्यामुळे नेहमी भाजीसाठी म्हणून हा घरी आणतोच. इतर पालेभाज्या पेक्षा हा निवडायला,स्वच्छ करायला खूप सोपा असतो ,शिजतोही झटकन त्यामुळे याची अनेक प्रकारांनी भाजी बनवतात. कधी डाळी घालून सुकी, डाळीचे पीठ घालून,तर कधी कांदा, लसूण घालून परतून बनवतात कधी पालक पनीर,कधी कॉर्न पालक,कधी ताकातला पालक तर कधी पालकाचे वरण बनवले जाते. सणावाराला कांद्याच्या भजी ऐवजी पालकाची भजी बनवतात.कारण ही थंड झाली तरीसुद्धा

कुरकुरीत राहतात.

आज आपण

पालकाच्या सोप्या पद्धतीने होणाऱ्या आणि चवीलाही तितक्याच रुचकर अशा पालकवड्या बनवु.

साहित्य:

१५..२० पालकाची

पिठ, १ वाटी डाळीचे

चिठ, २ चमचे कॉर्न

फ्लोअर, २ चमचे

चिंचेचा घट्ट कोळ, १

चमचा तीळ, १चमचा ओवा, पाव वाटी नारळाचे

दूध, अर्धा चमचा आले लसूण पेस्ट, १ चमचा

धनेजिरे पावडर, हिंग, तिखट,मिठ,गुळ आवडीनुसार चवीप्रमाणे, तेल.

कृती:

प्रथम पालकाची देठे काढून फक्त पाने काढून घ्यावीत. ती पाण्याने स्वच्छ धुवून पसरून कोरडी करून घ्यावी.

एका बाऊलमध्ये डाळीचे पीठ.. बेसन घेऊन त्यात कॉर्न फ्लोअर ,चिंचेचा कोळ, तीळ, ओवा, हिंग,हळद,धनेजिरे पावडर, आलेलसूण

पेस्ट, घालून चवीनुसार तिखट,मिठ गुळ

घालावा. मग त्यात चमचाभर तेल घालुन नारळाचे दूध घालावे आणि नंतर लागेल तसे पाणी घालून पीठ भज्याच्या पिठापेक्षा किंचीत सैलसर भिजवून व्हिस्करने किंवा चमच्याने व्यवस्थित मिकस करून घ्यावे.

आता गॅसवर मोदकपात्र किंवा मोठी कढई ठेवून त्यात वाफवण्यासाठी बुडात २ ग्लास पाणी घालावे आणि ते गरम करण्यास ठेवावे. आता एका खोलगट थाळीला, डिशला तेल लावुन घ्यावे

ज्योतिर्मय 📖 **साहित्य**

भारत देशात विविध राज्यांमध्ये

बोलीभाषा जशी वेगवेगळी बोलली जाते तशीच खाद्यसंस्कृती सुद्धा वेगवेगळ्या प्रकारची आहे. तसंच महाराष्ट्र राज्यातील खाद्यसंस्कृतीची विशेष ओळख आहे.

त्यातीलच विदर्भातील काही जिल्ह्यात तर विशेष खाद्यसंस्कृती आहे. जसे की, गडचिरोली, चंद्रपूर, भंडारा, गोंदिया हे चार जिल्हे झाडीपट्टीत येतात आणि या झाडीपट्टीतील खाद्यसंस्कृती जणू निसर्गाला सुद्धा हेवा वाटावा अशीच आहे. ती खाद्यसंस्कृती प्रसिद्ध आहे तिला झाडीबोली भाषेत ‘‘पाण्यातले वडे’’ या नावाने ओळखले जाते. किंवा वड्याचा पाणी सुद्धा म्हणतात. अनेकांना असं वाटतं की, पाण्यातले वडे कसे काय असू शकतात...?

पण हे खरे आहे या चारही जिल्ह्यातीही ही खाद्यसंस्कृती आजही टिकून आहे. गावखेड्यातील बरेच सणांच्या दिवशी साधा वरण बनविण्याऐवजी पाण्यातले वडे बनवतात. हे पाण्याचे वडे कशाप्रकारे बनवतात या प्रमाणे –
आवश्यकतेनुसार दोन वाट्या उडदाची डाळ रात्री भिजवत ठेवतात नंतर सकाळी उठल्यावर पाण्याने ती डाळ स्वच्छ धुवून घेतात.पाट्यावर अगदी बारीक वाटून घेतात. नंतर त्या वाटलेल्या डाळीत चिरलेलं गोडलींबाचं पानं बारीक

चिरलेल्या दोन,तीन हिऱ्या मिरच्या, बारीक चिरलेला कांदा, आलं, लसणाचं वाटण, चमचाभर जिर्, थोडसं हळद, चमचाभर मीठ, अर्धा चमच तिखट, बारीक चिरलेला कोंथीबर घालून ते सर्व मित्रण एकजीव करून घेतात. नंतर कढईत थोडसं जास्त तेल टाकून घेतात, तेल गरम झाल्यानंतर कांद्याची कडक फोडणी देतात, नंतर आलं, लसणाचं

समीता संतोष ठ्वाल
मु.कुरखेडा जि.गडचिरोली
७८२९८१६४८५

आवश्यकतेनुसार चार ग्लास पाणी घालून त्या पाण्याला उकळी येऊ देतात.ते सर्व

घेतल्यानंतर

डॉ.ए.पी.जे.अब्दुल कलाम यांच्या जयंतीदिनी ‘वाचन प्रेरणा दिन’ साजरा करण्याचे शासनाचे निर्देश

ज्योतिर्मय 📖 **साहित्य**

मुंबई – वाचन संस्कृती वाढीस लागावी, तसेच मराठी भाषेचा प्रचार, प्रसार, विकास, जतन आणि संवर्धन व्हावे, या उद्देशाने माजी राष्ट्रपती दिवंगत डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम यांच्या जयंतीदिनी म्हणजे १५ ऑक्टोबर रोजी ‘वाचन प्रेरणा दिन’ म्हणून साजरा करण्याचा शासनाने निर्णय घेतला आहे. ‘घेऊया एकच वसा, मराठीला बनवूया ज्ञानभाषा’ ही वायर्षीच्या उपक्रमाची मध्यवर्ती संकल्पना आहे.

राज्य शासनाचे सर्व मंत्रालयीन विभाग तसेच त्यांच्या अधिपत्याखालील सर्व शासकीय/ निमशासकीय कार्यालये, शासकीय संस्था/मंडळ, सार्वजनिक उपक्रम, सर्व आयुक्त आणि सर्व जिल्हाधिकारी कार्यालये हे ‘वाचन प्रेरणा दिन’ साजरा करण्यासाठी विविध उपक्रमांचे आयोजन करणार आहेत. यामध्ये ऑनलाईन तसेच प्रत्यक्षरित्या कार्यक्रम आयोजित करण्यात येतील.

वाचन प्रेरणा दिनानिमित्त केवळ ललित साहित्यापुरते कार्यक्रम मर्यादित न ठेवता, विज्ञान, तंत्रज्ञान, व्यवस्थापन, पर्यावरण, आरोग्य, संगणक, अवकाश विज्ञान विषयांचा समावेश कार्यक्रमगत करण्यात येणार असून जास्तीत जास्त तरुण पिढीला आकर्षित करण्यासाठी रोजगाराभिमुख उपक्रम राबविण्यात येतील. यात अनुवाद लेखन, व्यावसायिक लेखन, ई-बुक,